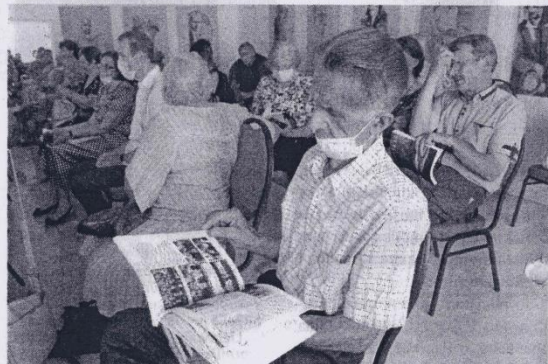

Kupiškio viešoji biblioteka pakvietė į dviejų naujų leidinių – istorijos ir kultūros almanacho „Kupiškis 2020“ ir Petro Kiaulėno knygos „Atsiminimai, dienoraštis, laiškai“ sutiktuves.

Naujų kupiškėniškos temos leidinių derlius

KNYGŲ PASAULYJE

Jau ketvirtą kartą paskutinę birželio savaitę Kupiškio viešoji biblioteka pakviečia į naujų kupiškėniškos temos leidinių pristatymą.

Birželio 29 dieną vyko istorijos ir kultūros almanacho „Kupiškis 2020“ ir Petro Kiaulėno knygos „Atsiminimai, dienoraštis, laiškai“ sutiktuves, tapusios gražia proga susiburti per Petro ir Povilo vardines.

Jurga BANIONIENĖ

TĖVIŠKĖJE – MAŽAI ŽINOMAS

Simboliška, kad dieną, kai minimos Petro ir Povilo vardinės, kalbėta apie kraštiečių, dailininką Petrą Kiaulėną. Knyga „Atsiminimai, dienoraštis, laiškai“ – tai Vilniaus dailės akademijos leidžiamos serijos „Iš arčiau“ leidinys, kurio sudarytojas – Vidmantas Jankauskas.

Renginio vedėja, Kupiškio viešosios bibliotekos Kraštotyros ir edukacijos skyriaus vedėja Lina Matiukaitė, pirmiausia supažindino su P. Kiaulėno biografija. Tai – Kupiškio krašto žmogus, gimęs 1909 m. Naniškių kaime, priklaususiam Virbališkių valsčiui, Ukmergės apskrityje. Vėliau kaimo priklausomybė ketėsi, todėl ir rokiškėnai savinasi šį menininką. Naniškiai – kaimas Kupiškio ma-

rių pabaigoje, priklauso Alizavos parapijai. P. Kiaulėno tėvas buvo turtingiausias kaimo žmogus, vedė nejaunas Elžbietą Glinskaitę. Šeimoje augo penki vaikai – būsimasis dailininkas Petras (pats vyriausias), Elžbieta, Vincentina, Paulina ir Jonas. P. Kiaulėnas mokėsi Martinonių kaimo mokykloje pas garsųjį mokytoją Katele, 1923–1926 m. – Kupiškio vidurinėje mokykloje. Kaimo vaikas pasirinko meno mokslus ir šešerius metus žinių sėmėsi Kauno meno mokykloje. 1934 m., gavęs Švietimo ministerijos stipendiją, išvyko mokytis į Romos karališkąją dailės akademiją. Ten studijavo tapybą, bet visada rūpėjo ir architektūra.

1937 m. jis išvyko į Paryžių, kur studijavo architektūrą Nacionalinėje aukštojoje dekoratyvinio meno mokykloje ir Paryžiaus universiteto Urbanistikos institute. Čia sutiko būsimą žmoną, kolegę, dailininkę graikę Vassia Nicolakiki. Susilaukė dviejų dukrų – Jūratės ir Lauros. Nuo 1946 metų šeima gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose.

„Tai tragiška asmenybė, kūrėjas, Dievo gyventi jam duota tik 46 metai. Ilgą laiką mes labai mažai žinojome, kad buvo toks dailininkas“, – per renginį kalbėjo bibliotekininkė.

Pasak jos, P. Kiaulėnas dailės mokėsi labai ilgai, bene 14 metų,

studijavo ne tik Lietuvoje, bet ir Italijoje, Prancūzijoje. Kokio lygio dailininkas jis buvo?

Anot V. Jankausko, sunku į šį klausimą atsakyti. Jeigu pats dailininkas save, savo meną ir vardą moka parodyti, tai jis ir yra garsus. Deja, ne visiems tai pavyksta, tada jau reikia, kad juos proteguotų galerijos, rengtų parodas, leistų katalogus ir pan. „Jei žmogus kilęs iš Kupiškio, tai kupiškėnams jis ir garsus“, – sakė V. Jankauskas.

KŪRYBINIS PALIKIMAS

Kalbėta ir apie P. Kiaulėno kūrybinį palikimą. Anot V. Jankausko, kaip ne vieno dailininko, kuris buvo priverstas išvykti iš Lietuvos per karą, po jo, taip ir P. Kiaulėno, kūrybos likimas panašus. Pats jis viename laiške yra minėjęs, kad yra palikęs dar savo studijų laikais apie 100 paveikslų Lietuvoje, išvažiuodamas į Prancūziją, paskui Italiją studijuoti. Jų likimo nežinojo.

„Gal kažkur palėpėje ir yra paveikslų. Perna ar užpernai viename aukcione Vilniuje buvo pasirodęs vienas Petro paveikslukas. Labai nustebau. Aišku, jis jo studijų laikų – miškas, pušelės. Slėpė visi, iš kur jį gavo. Spėju, kad šis paveikslas iš to šimto jo nupieštų, likusių Lietuvoje. Muziejuose iki to laiko, kai beveik prieš 30 metų

Vassia atvežė jo paveikslų parodą į Vilnių, beveik nieko nebuvo. Dailės akademijoje buvo vienas paveikslas, pas seserį Pauliną radau tris paveikslukus, juos nuvežėme į Dailės akademijos muziejų. Paskui pradėjo vežti kolekcininkai iš visur. Kas buvo Vassios kolekcijoje muziejuje Niujorke, tas yra testamentu palikta Dailės muziejui, apie 50 darbų. Iš čia didžiausia kolekcija Lietuvoje, dar kažkiek paveikslų turi privatus kolekcininkai. Aišku, darbų yra išsibarstę po pasaulį – Prancūzijoje, Amerikoje, kiti žinomi tik iš fotografijų. Skaičiuojama, kad yra apie 300 jo tapybos darbų, o statinių realizuota keli, bet juos labai sunku susukti“, – pasakojo V. Jankauskas.

DAUGIAUSIA – LAIŠKŲ

Knygos pavadinimas „Atsiminimai, dienoraštis, laiškai“ byloja, ką joje galima rasti. Pasak V. Jankausko, P. Kiaulėnas apie pusę savo neilgo gyvenimo pra-

leido Lietuvoje, kita pusė prabėgo Prancūzijoje, Italijoje, Amerikoje. Bendravimas su artimaisiais vyko laiškais. Jie išliko daugiausia sesers Paulinos dėka, ji tuos laiškus surinko. Ką gavo, išsaugojo sesuo Vincentina, kiti giminaičiai.

„Tie laiškai rašyti namo, mamai, seserims į Naniškius. Per karą, po jo, kai nutrūko beveik visi ryšiai su Lietuva, jis rase tik seseriai Elžbietai ir jos vyrui, vaikams į Ameriką. Dar buvo didelė meilė Emilijai, kupiškėnė, jai yra prirašę daugybę laiškų, atvirlaiškių. Kas išliko, tas ir sudėta į knygą. Laiškai čia daugiausia ir užima vietas“, – apie knygos sudarymą pasakojo V. Jankauskas.

Atsiminimus, manoma, P. Kiaulėnas rašė Prancūzijoje. Bandė dar būdamas nežinomas autorius save aprašyti, palikti dokumentą apie save, tai darė prancūzų kalba. Atsiminimai išliko, buvo išversti į lietuvių kalbą. Jie pateko į V. Jankausko rankas ir taip pat sugulė į šį leidinį.

Nukelta į 7 p.

Almanacho „Kupiškis 2020“ rengėjai, publikacijų autoriai, renginio svečiai per naujų kupiškėniškų leidinių sutiktuves. Autorės nuotraukos

Rengiant almanacho straipsnį apie medicinos seselę Bronę Jurgelionytę humanitarinių mokslų daktarei Aldonai Vasiliauskienei (kairėje) talkino nemažai žmonių. Jie atvyko ir į renginį. Iš kairės: Povilas Purnas, Zina Bieleckienė, Lina Narbutienė, Dalia Vasiliauskaitė.

Naujų kupiškėniškos temos leidinių derlius

Atkelta iš 6 p.

Atsiminimai labai vertingi, nes tai autentiškas žvilgsnis.

Dėl P. Kiaulėno dienoraščio irgi yra nemažai klausimų. Spėjama, kad gyvendamas Paryžiuje dailininkas, jau baigęs architektūros studijas, bandė grįžti prie tapybos, pajuto savo autentišką stilių, kurį plėtojo iki gyvenimo pabaigos, ir tą momentą pabandė dokumentuoti dienoraščio forma. Aprašė, kaip tapo, bando sukurti savo techniką.

Renginyje dalyvavo P. Kiaulėno dukterėčia Živilė Vilkaitė-Duobienė, daug prisidėjusi, kad ši knyga išvystytų dienos šviesą. Ji pasakojo, kad dėdės nebuvo sutikusi. Anksčiau visi labai tyliai kalbėdavo, kas buvo Amerikoje, vaikas būdama nelabai ir žinojo apie dėdę. Tik paskui išgirdo apie Petro, kuris buvo dailininkas, mirtį.

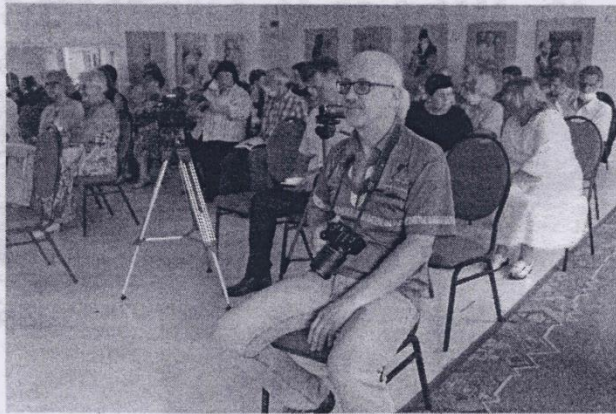
Pati yra viešėjusi Amerikoje, buvo susitikusi su jo žmona Vasia, aplankė architektūrinį namą, kuriame nuolat veikė P. Kiaulėno darai. Graži, pasak Ž. Vilkaitės-Duobienės, dėdės meilės istorija – žmona greitai dėl vyro išmoko jo gimtąją kalbą.

Per leidinio sutiktuves užsiminta, kad grįžus į atnaujintą biblioteką, būtų puiku kupiškėnus iš arčiau supažinti su P. Kiaulėno kūryba eksponuojant čia jo darbų parodą.

ALMANACHAS – JAU AŠTUONIOLIKTAS

Antra susitikimo Kupiškio viešojoje bibliotekoje dalis skirta almanacho „Kupiškis 2020“ pristatymui. Šis nuo 2003 metų leidžiamas almanacho numeris jau aštuonioliktas. Pasak L. Matiukaitės, leidinys, kaip ir pernai, solidus, 188 puslapių, kiekvienas čia ras ką nors įdomaus. Almanacho rubrikos išliko tos pačios, vyrauja istorinės temos ir publikacijos apie asmenybes.

V. Jankauskas – ne tik leidinio sudarytojas, maketuotojas, bet ir publikacijų autorius, rengėjas, atsiminimų fiksuotojas. Šiame almanache yra jo publikacijos apie inžinierių architektą Feliksą Vizbarą, Lietuvos karo aviacijos kūrėją majorą Petrą Petronį, kunigą Vincen-tą Kemėšį, Valentų giminės, gerai žinomos Skapiškio krašte, istorija. Straipsniai su rubrika „Kupiškėnai

Almanacho „Kupiškis 2020“ rengėjas, dailėtyrininkas, leidinių redaktorius ir sudarytojas Vidmantas Jankauskas.

pasaulyje“ pasakoja apie Petro Babicko 1955 m. Brazilijoje surengtą lietuvių sakralinio meno parodą, su rubrika „Iš archyvų“ – Salamiščio bažnyčios istoriją.

Su „Metų renginio“ rubrika įdėtas žurnalistės Virginijos Juškienės straipsnis „Stabtelėjimai. Kitoks laikas, kurį parodė pandemija ir fotografijos“. V. Juškienė dėkojo, kad yra žmonių, skatinančių rašyti. „Atrodė, nieko nereikia, tik paskatinimo, nes turi savyje. Šitos mintys, kurias parašiau, jos buvo ir laukė momento, nes niekada neatsitinka nieko atsitiktinio. Jas laikiau, ir ačiū, kad buvo proga išsakyti. Mintys apie laiką, apie žmogų, vienetą, kuri mus visus išskirstė, apie pandemiją, kuri netikėtai sujungė. Šitos dvasinės patirtys yra unikalios, jas būtinai reikia fiksuoti“, – kalbėjo V. Juškienė.

Muziejininkė Aušra Jonušytė šiame almanacho numeryje pasakoja apie žymų kraštiečių, iš Laukminiškių kilusį Juozapą Vilką. Ji džiaugėsi, kad prisilietė prie rimtos temos, 1923 m. Klaipėdos operacijos. Pasakojo sulaukusi Lietuvos kariuomenės karo policijos Mokymo centro viršininko Nerijaus Černiaus, ieškančio savo tarnybos šaknų ir sužinojusio, kad Klaipėdos sukilime pirmas dėl krašto nepriklausomybės 1923 m. sausio 13 d. žuvo Karo milicijos mokyklos eilinis J. Vilkas. Į Kupiškio etnografinio muziejaus krepšį prašydamas padėti surinkti duomenis apie žymų kraštiečių. Informacijos ieškota rengiant didelę monografiją Lietuvos kariuomenės karo policijos 100-osioms ikūrimo me-

tinėms. A. Jonušytei pavyko rasti giminaitei Joaną Vilkaitę-Rudinskiene, perskaityti tarnybos draugo, brolių, artimųjų laiškus, peržvelgti nuotraukas.

Almanache žurnalistas Algirdas Petrulis pasakoja apie savo vaikystės dienas. Jis sakė, kad publikacija atsirado dėl to, kad V. Jankauskas atvykęs į Kupiškį jam nuolat primindavo, jog reikia rašyti prisiminimus.

„Pabandžiau, mano rašymas išėjo labai asmeniškai. Pamaniau, gal neverta publikuoti, bet kai parodžiau Vidmantui, pasakė – reikia spausdinti. Rašinyje pasakoju apie savo vaikystės išgyvenimus, pirmus mokslo metus, savanorišką tremtį į Latviją, ką patyriau, kaip teko mokytis. Vis-ko, aišku, nebeprisimenu, daug kas užmiršta“, – kalbėjo A. Petrulis.

Humanitarinių mokslų daktarė Aldona Vasiliauskiene rubrikos „Tėviškėnai“ straipsnyje pasakoja apie medicinos seselę Bronę Jurgelionytę. Į almanacho pristatymo renginį A. Vasiliauskiene sukvietė visą būrį talkininkų, padėjusių rengiant šį straipsnį. Ši publikacija – visų jų, o kartu ir pandemijos rezultatas.

Leidinyje pristatoma ir kupiškėnų kūryba – Vytauto Civinsko, Viliaus Naujiko, kuris taip pat kalbėjo per renginį, fotografijos. Šviesaus atminimo Astos Einorytės poeziją, sugulusią į almanacho puslapius, skaitė Laimutė Kliopkinienė.

Almanache – ir daugiau Kupiškio krašto praeičiai skirtų straipsnių, skyrelyje „In memoriam“ prisimenami į Amžinybę išėjusieji Alfonsas Čeika, Juozas Černius, Alfonsas Blažys, Algimantas Zolubas, Elena Jurevičiūtė-Tyliene. Pateikiama 2020 m kultūros kronika, 2021 metų Kupiškio kalendorius.

Į leidinių sutiktuves susirinko ne visi publikacijų autoriai, trūko almanacho redaktorės Danguolės Gudienės, viršelio nuotraukos autorės Airos Balnevičiūtės, Alvydo Totorio, Vidmanto Markevičiaus ir kitų. O visiems buvusiems renginio dalyviams įteikta gėlių ir viltasi po metų vėl susitikti. Gal jau atnaujintoje Kupiškio viešojoje bibliotekoje.

Gėlės almanacho sudarytojams ir publikacijų autoriams. Jurgos Banionienės nuotraukos

SPAUDOS,
RADIOJO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

